

Valmiussuunnittelu metsätuhoojien varalta

Liisa Vihervuori

Viime vuosina on puhuttu paljon varautumisesta, valmiussuunnittelusta ja yleensä valmiudesta erilaisiin yllättäviin tilanteisiin aina laajoihin katastrofeihin saakka. Myös metsiin voi myös iskeä yllättävä terveyttä koskeva tilanne. Ilmastomuutos on jo nyt suuri ajuri, joka nostaa pintaan uudenlaisia uhkia. Etelämmästä siirtyy meille uusia lajeja, joista monesta voi koitua uusia ekologisia ja taloudellisia uhkia. Osa uhista on meille vanhoja tuttuja, osa aivan uusia. Osa vanhoista saattaa muuttaa elintapaansa yllättävin tavoin.

Näistä ovat esimerkkeinä kirjanpainaja, okakaarnakuoriainen, havunnunna ja etelänversosurma. Ensimmäinen on oppinut hyödyntämään kuumien ja kuivien kesien uuvuttamia kuusia tekemällä toisen sukupolven yhden kasvukauden aikana. Okakaarnakuoriainen on nostanut päätään iskeytymällä aiempaa enemmän eläviin mäntyihin. Havunnunna on levittäytymässä meille voimakkaasti ilmaston lämpenemisen seurauksena, ja Etelä-Suomessa jo odotellaan, milloin ensimmäiset laajemmat metsätuhot ilmaantuvat. Etelänversosurma taas on siitä mielenkiintoinen tapaus, että vielä on vaikea sanoa, mistä ja milloin se on meille tullut. Mäntyjen kuolemat kuitenkin alkoivat aivan äskettäin.

Näiden lajien lisäksi metsimme voi huonolla onnella päätyä kaukaisem-

pia ei-toivottuja vieraita. Näitä ovat monet hyönteiset ja sienitaudit, joista osan saapumista pyritään lainsäädännöllä estämään. Tämä tapahtuu käytännössä rajavalvonnalla, jossa vaaditaan kasvinterveydellisten tuontivaatimusten täyttymistä näitä lajeja mahdollisesti sisältäviltä puutavaroilta ja -tuotteilta. Totta kai osa näistä lajeista voi myös itse lentää tai muuten kulkea esimerkiksi ihmisen avustuksella tänne.

Mikään ei ole tässäkään täydellistä, vaan salamatkustajia tiedetään valvonnasta huolimatta saapuvan EU:n alueelle, myös Suomeen. Näitä tilanteita varten tulee laatia valmiussuunnitelmat pahimpina uhkina pidettyjä lajeja varten. EU:n listauksessa näihin kuuluvat metsätuhoojien osalta aasianrunkojäärä ja kiinanrunkojäärä, mäntyankeroinen, pronssijalosoukko, saarnenjalosoukko ja siperianmäntykehrääjä.

Valmiussuunnitelman laatiminen on vaikeaa, koska suunnitelman pitäisi soveltua hyvin monimuotoisiin tuhoihin. Sen tulisi olla tarpeeksi yleinen, jotta sitä voidaan soveltaa eri lajien aiheuttamiin pieniin, laajoihin, yhteinäisiin ja laikuttaisiin tuhoihin. Sen tulisi toimia yhtä hyvin siitä riippumatta, sijaitseeko tuho taajamassa vai sysimessä. Sen tulisi myös yhtä hyvin vastata nopeammin ja hitaammin leviäviin ukiin. Onneksi ihmisen tuoma laji esiintyy

usein ihmistoiminnan lähistöllä, mikä helpottaa toimintaa, mutta muukin on mahdollista.

Suunnitelmassa tulisi olla selvillä tilanteessa vastuussa olevat organisaatiot kaikkine tarvittavine rooleineen ja komentoketjuineen. Suunnitelman perusteella pitäisi olla selvää, millaisia toimenpiteitä milläkin alueella suoritettaisiin. Siinä tulisi myös kertoa, millä tavoin kutakin lajia torjuttaisiin, kartoitettaisiin ja pyydystettäisiin. On sanomattakin selvää, että metsien tuhoajien torjunta perustuu nopeaan tuhoalueen rajaukseen ja saastuneiden puiden poistoon. Ja tämä tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti ennen uuden sukupolven leviämistä laajemmalle alueelle. Siksi myös laboratorio-osaamisella ja sujuvala lajimäärityksellä on keskeinen rooli.

EU on lainsäädännössään antanut raamit valmiussuunnitelman sisällylle. Suunnitelma painottaa toimivaa raportointia, viestintää ja saumattomia toiminta- ja toimeenpanoketjuja. Tavoitteena on tuhoajan poistaminen. Jos torjunta (engl. eradication) ei yrityksistä huolimatta onnistu, voidaan mahdollisesti siirtyä niin sanottuun hallintaan (engl. containment). Toivottavasti suunnitelmat saadaan sellaisiksi, että niiden avulla saadaan kaikki ei-toivotut vieraat metsistämme pois.

Valmiussuunnittelun keskiössä on sidosryhmät. Ne ovat tarkoitus osallistaa suunnitteluun niin, että tilanteen tullen voimme suojata metsiämme yhteisvoimin. Kaikilla lienee sama päämäärä, sillä onhan metsien terveys kaikkien yhteinen toive.

dosryhmät. Ne ovat tarkoitus osallistaa suunnitteluun niin, että tilanteen tullen voimme suojata metsiämme yhteisvoimin. Kaikilla lienee sama päämäärä, sillä onhan metsien terveys kaikkien yhteinen toive.

Kirjoittaja työskentelee ylitarkastajana Ruokavirastossa vastuualueinaan puutavaratuotanto, puutavaran tuonti ja vienti ja puinen pakkausmateriaali.